

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Y trydydd adroddiad blynyddol gan Weinidogion Cymru ar weithredu Rhan 2 (Cyllid) o Ddeddf Cymru 2014

I'w ddwyn gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru a'i gyflwyno
i'r Senedd, yn unol ag Adran 23 o Ddeddf Cymru 2014

Rhagfyr 2017

Cynnwys

	tudalen
Rhagair	1
Cyflwyniad	2
Fframwaith cyllidol ar gyfer Llywodraeth Cymru	3
Polisi Trethi Cymru	4
Treth Trafodiadau Tir	5
Treth Gwarediadau Tirlenwi	7
Awdurdod Cyllid Cymru	10
Treth incwm	12
Y gallu i greu treth Gymreig newydd	14
Benthyca	16
Gweithdrefnau cyllidebol	18
Atodiad 1: Ymgysylltu	20
Atodiad 2: Gwybodaeth bellach	23
Atodiad 3: Acronymau a ddefnyddir yn yr adroddiad hwn	25

Rhagair

Mewn ychydig fisoedd, bydd y trethi Cymreig cyntaf am bron 800 mlynedd yn cael eu cyflwyno. Byddant yn cael eu rheoli a'u gweinyddu gan Awdurdod Cyllid Cymru, yr adran anweinidogol gyntaf i'w chreu gan Lywodraeth Cymru. Mae'r newidiadau hyn yn rhai pwysig, wrth i Gymru ysgwyddo rhagor o gyfrifoldeb am ei chyllid, a mynd ati i ddefnyddio ei hysgogiadau trethu i helpu i gefnogi ei huchelgais polisi ehangach.

Gwelwyd cynnydd ar sawl agwedd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf: Cydsyniad Brenhinol ar gyfer y ddeddfwriaeth angenrheidiol i gyflwyno'r dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau tirlenwi; sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru; a datblygu gweithdrefnau cyllidebol newydd ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol. Fis Rhagfyr diwethaf, deuthum i gytundeb â Llywodraeth y DU ar fframwaith cyllidol, fframwaith sy'n pennu'r trefniadau ariannol ar gyfer Cymru ar ôl mis Mawrth 2018. Mae hyn wedi cyflwyno cyllid gwaelodol hirdymor er mwyn darparu sail decach o ba un y gall Cymru dyfu a datblygu i ddiwallu anghenion ei dinasyddion. Yn ei dro, mae hyn wedi golygu bod dechrau gweithio tuag at gyflwyno cyfraddau treth incwm Cymreig ym mis Ebrill 2019 yn bosibl.

Gyda chyflwyno cyfraddau treth incwm Cymreig, bydd £5 biliwn o refeniw trethi datganoledig a lleol yn cael ei godi yng Nghymru, i'w wario ar wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Mae hyn yn rhoi cyfle i ni ddatblygu ein dull unigryw ein hunain o ran polisi trethi, sef rhywbeth yr oeddwn wedi'i gyhoeddi ym mis Mehefin. Mae'r fframwaith polisi trethi yn ceisio darparu cyfundrefn sy'n eglur, yn sefydlog, yn flaengar ac yn gadarn; yn ganolog i hyn fydd y gwaith ymgysylltu â threthdalwyr, arbenigwyr trethi, busnesau, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector. Mae ymateb gan ddinasyddion i'r alwad am awgrymiadau o ran trethi newydd wedi amlygu bod yna wir ddiddordeb yn y modd y gallwn ddefnyddio trethi fel ffordd o gyflawni rhai o'n hamcanion ehangach ar gyfer Cymru – er enghraifft, mynd i'r afael â phryder amgylcheddol neu gymdeithasol, creu swyddi a hyrwyddo twf, neu helpu i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus hollbwysig neu seilwaith hanfodol – neu gyfuniad o'r rhain.

Mae nifer o bobl wedi neilltuo amser ac arbenigedd i gynghori Llywodraeth Cymru yn ei pharatoadau ar gyfer datganoli trethi. Rwy'n ddiolchgar am eu cyfraniadau defnyddiol, ac rwy'n edrych ymlaen at barhau i weithio gydag unigolion a sefydliadau ledled Cymru yn y blynyddoedd i ddod.

Mae ein paratoadau ar gyfer datganoli trethi ymhell ar y blaen. Rydym yn parhau i weithio'n galed i sicrhau proses drosglwyddo lefn pan fydd y trethi Cymreig yn cael eu cyflwyno ym mis Ebrill.

Mark Drakeford AC
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid

Cyflwyniad

O dan adran 23 o Ddeddf Cymru 2014¹, mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru ac Ysgrifennydd Gwladol Cymru adrodd yn flynyddol ar y cynnydd a wnaed o ran gweithredu'r darpariaethau o dan Ran 2, tan y bydd blwyddyn wedi mynd heibio wedi i'r darpariaethau olaf gael eu gweithredu. Dyma'r trydydd adroddiad blynyddol gan Weinidogion Cymru.

Mae adran 23(7) o'r Ddeddf yn datgan bod yn rhaid i'r adroddiadau blynyddol gynnwys yr wybodaeth ganlynol am y darpariaethau ariannol:

- (a) *Datganiad o'r camau sydd wedi cael eu cymryd, pa un ai gan luniwr yr adroddiad neu gan eraill, ers llunio'r adroddiad blaenorol (neu, yn achos yr adroddiad cyntaf, ers pasio'r Ddeddf hon) tuag at weithredu darpariaethau'r Rhan hon,*
- (b) *Datganiad o'r camau y mae lluniwr yr adroddiad yn cynnig y dylid eu cymryd, pa un ai gan luniwr yr adroddiad neu gan eraill, tuag at weithredu darpariaethau'r Rhan hon,*
- (c) *Asesiad o'r broses o weithredu darpariaethau'r Rhan hon sydd wedi cael eu rhoi ar waith,*
- (d) *Asesiad o'r broses o weithredu unrhyw bwerau eraill i ddatganoli trethi i'r Cynulliad neu i newid pwerau Gweinidogion Cymru i fenthg arian, ac o unrhyw newidiadau eraill sy'n effeithio ar y darpariaethau sydd wedi'u mewnosod neu sydd wedi'u diwygio gan y Rhan hon,*
- (e) *Datganiad o ran effaith y Rhan hon ar swm unrhyw daliadau a wnaed gan yr Ysgrifennydd Gwladol o dan adran 118 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (taliadau i Gronfa Gyfunol Cymru), ac*
- (f) *Unrhyw faterion eraill sy'n ymwneud â'r ffynonellau refeniw ar gyfer Llywodraeth Cymru, ac y mae lluniwr yr adroddiad yn ystyried y dylid eu dwyn i sylw'r Senedd neu'r Cynulliad.*

Nid yw'n ofynnol i'r adroddiadau fynd i'r afael â'r adrannau canlynol o Ddeddf Cymru 2014 – adran 10 (trethdalwyr Cymru i ddibenion nawdd cymdeithasol neu gynnal plant); adran 11 (Diwygiadau i'r diffiniad o drethdalwr o'r Alban) ac adran 22 (Gweithdrefnau cyllidebol). Fodd bynnag, mae Gweinidogion Cymru wedi penderfynu cynnwys cynnydd tuag at gyflawni adran 22 yn yr adroddiad hwn.

Mae disgwyl i'r adroddiadau fod yn barod bob blwyddyn cyn pen-blwydd y dyddiad y cafodd y Ddeddf Gydsyniad Brenhinol – 17 Rhagfyr 2014 – a bydd disgwyl i'r adroddiad terfynol fod yn barod flwyddyn ar ôl y diwrnod y bydd yr olaf o'r darpariaethau yn Ran 2 yn cael ei gweithredu, neu cyn gynted ag sy'n ymarferol wedi hynny.

¹ <http://www.legislation.gov.uk/cy/ukpga/2014/29/contents/enacted>

Fframwaith cyllidol ar gyfer Llywodraeth Cymru

1. Yn dilyn negodiadau rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol² a'r Prif Ysgrifennydd i'r Trysorlys, ar 19 Rhagfyr 2016, y cytunwyd ar fframwaith cyllidol ar gyfer Llywodraeth Cymru³.
2. Mae'r fframwaith cyllidol yn cynnwys y pecyn canlynol o drefniadau:
 - Diwygio fformiwla Barnett fel y mae'n cael ei chymhwyso i Gymru – rhoi'r cyllid gwaelodol a argymhellwyd gan Gomisiwn Holtham ar waith;
 - Cytundeb o ran y methodolegau ar gyfer addasu grant bloc Cymru yn dilyn datganoli trethu (gan y bydd hyn yn lleihau'r refeniw sy'n mynd i Lywodraeth y DU) sy'n adlewyrchu amgylchiadau unigryw Cymru, gan gynnwys dull ar gyfer addasu'r grant bloc ar gyfer treth incwm, sy'n sicrhau bod nodweddion y sylfaen drethu yng Nghymru yn cael eu hadlewyrchu mewn modd priodol;
 - Benthycia – bydd terfyn benthycia cyfalaf Cymru yn cynyddu i £1 biliwn;
 - Cronfa Wrth Gefn Cymru newydd i alluogi Llywodraeth Cymru i reoli ei chyllideb am flynyddoedd – bydd Llywodraeth Cymru yn gallu arbed refeniwiau gwarged rhag trethi datganoledig a thanwario ar y Terfyn Gwariant Adrannol yng Nghronfa Wrth Gefn Cymru, i'w defnyddio mewn blynyddoedd i ddod;
 - Darpariaeth ar gyfer trosolwg annibynnol – gan roi rôl i gyrrff annibynnol, lle bo angen, i ddarparu mewnbwn i anghydfod rhwng llywodraethau Cymru a'r DU ar faterion sy'n ymwneud â chytundeb y fframwaith cyllidol.
3. O'i ystyried yn ei gyfanrwydd, mae'r pecyn yn diogelu cyllideb Llywodraeth Cymru rhag risgiau gormodol a all godi o ganlyniad i ddatganoli pwerau trethu, yn cynnwys effaith rhai newidiadau o bwys i bolisiau'r DU. Mae'r cytundeb hefyd yn paratoui'r ffordd ar gyfer datganoli treth incwm yn rhannol i Gymru – cyflwyno cyfraddau treth incwm Cymreig – ym mis Ebrill 2019.

² Mark Drakeford AC oedd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol o fis Mai 2016 tan fis Tachwedd 2017, ac yna daeth yn Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid ar ôl ad-drefnu'r Cabinet.

³ <http://gov.wales/docs/caecd/publications/161219-fiscal-agreement-cy.pdf>

Polisi trethi Cymru

4. Ar 12 Mehefin 2017, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid *Fframwaith Polisi Trethi*⁴ a chynllun gwaith polisi trethu 2017⁵. Mae'r fframwaith yn amlinellu sut y mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu defnyddio ei bwerau trethu, gan gynnwys y pum egwyddor trethu:

Dylai trethi Cymreig wneud y canlynol:

- Codi referniw i ariannu gwasanaethau cyhoeddus mewn modd mor deg â phosibl;
 - Cyflawni amcanion polisi Llywodraeth Cymru, yn arbennig o ran cefnogi swyddi a thwf;
 - Bod yn eglur, yn sefydlog ac yn syml;
 - Cael eu datblygu trwy gydweithrediad a chyfranogiad;
 - Cyfrannu'n uniongyrchol at nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i greu Cymru fwy cyfartal.
5. Roedd y cynllun gwaith yn cynnwys y meysydd ymchwil sy'n cael eu hystyried gan Lywodraeth Cymru – rhai ohonynt yn rhai byrdymor ac yn cynnwys dadansoddiad i danategu'r penderfyniadau o ran cyfraddau a bandiau ar gyfer y trethi Cymreig newydd – treth trafodiadau tir a threth gwarediadau tirlenwi, i'w cyflwyno ym mis Ebrill 2018 – a gwaith mwy hirdymor, er enghraifft adolygu'r cydbwysedd cyffredinol o ran trethi rhwng incwm ac eiddo.
6. Cafodd diweddariad ar gynnydd, yn cynnwys papur technegol manwl ar gyfraddau a bandiau trethi (atodiad), ei gyhoeddi ar 3 Hydref 2017, law yn llaw â Chyllideb amlinellol ddrafft Llywodraeth Cymru⁶.

⁴ <http://gov.wales/docs/caecd/publications/170612-framework-cy.pdf>

⁵ <http://gov.wales/docs/caecd/publications/170612-workplan-cy.pdf>

⁶ <http://gov.wales/docs/caecd/publications/171003-welsh-tax-policy-report-a-cy.pdf>

Treth trafodiadau tir

Mae Adran 15 o Ddeddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn galluogi Cynulliad Cenedlaethol Cymru i ddeddfu ar gyfer treth Gymreig ar drafodiadau sy'n ymwneud â buddiannau mewn tir. Mae Adran 16 ac Atodlen 2 yn diwygio deddfwriaeth y DU i ddiddymu treth dir y dreth stamp yn y DU mewn perthynas â Chymru. Bydd y diwygiadau yn weithredol ar neu ar ôl dyddiad a benodir gan y Trysorlys trwy Orchymyn. Mae adran 17 yn ymwneud â darparu gwybodaeth am drafodiadau tir yng Nghymru i CThEM.

Mae'r Papur Gorchymyn a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU, law yn llaw â Bil Cymru (Mawrth 2014), hefyd yn datgan y byddai treth dir y dreth stamp yn 'dirwyn i ben' o fis Ebrill 2018⁷.

Deddfwriaeth

7. Pasiodd Bil Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru) 2017 trwy brosesau deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystod hanner cyntaf 2017.
8. Wrth i'r Bil fynd drwy'r Cynulliad, cyflwynwyd nifer o welliannau. Mae'r rhain yn cynnwys yr atodlen ar gyfer y cyfraddau uwch ar gyfer trafodiadau eiddo preswyl, ychwanegu adolygiad annibynnol o'r dreth trafodiadau tir o fewn chwe blynedd i'w roi ar waith, ei gwneud yn ofynnol i Awdurdod Cyllid Cymru gyflwyno canllawiau i drethdalwyr pan fydd eiddo ar y naill ochr a'r llall i'r ffin rhwng Cymru a Lloegr, ac ymrwymiad y byddai Awdurdod Cyllid Cymru yn dadansoddi data ynglŷn â'r dreth trafodiadau tir mewn perthynas â'r gyfradd uwch, er mwyn llywio'r drafodaeth gydag awdurdodau lleol ynghylch effaith y cyfraddau uwch yn eu hardaloedd. Mae'r Bil fel y paswyd ef hefyd yn cynnwys nifer o welliannau i Ddeddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016.
9. Cafodd Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru) 2017 Gydsyniad Brenhinol ar 24 Mai 2017.
10. Cafodd gorchymyn cychwyn cyntaf y Ddeddf ei wneud ar 24 Medi 2017. Roedd y gorchymyn hwn yn rhoi cychwyn i ddarpariaethau penodol ar 18 Hydref 2017. Yn anad dim, roedd y darpariaethau a gychwynwyd yn rhai a oedd yn angenrheidiol i alluogi Gweinidogion Cymru i ddefnyddio pwerau gwneud rheoliadau cyn y dyddiad y rhoddir y dreth ar waith, sef 1 Ebrill 2018. Mae'r pwerau i wneud rheoliadau a gychwynwyd yn cynnwys:
 - Pennu cyfraddau trethi a bandiau trethi ar gyfer y dreth gwarediadau tirlenwi;
 - Pennu swm y rhent perthnasol;
 - Creu'r rheolau trosiannol o ran y newid o dreth dir y dreth stamp i'r dreth gwarediadau tirlenwi;
 - Cyflawni'r gofynion gweinyddol.

⁷ Bil Cymru: atebolrwydd a grymuso ariannol Cm 8838, para 16:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/294471/Wales_Bill_Command_Paper_-_Welsh.pdf

11. Mae'r rheoliadau hyn, at ei gilydd, yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol, a bydd y Cynulliad Cenedlaethol yn eu trafod ac yn pleidleisio arnynt ym mis Ionawr 2018.
12. Bydd rhagor o ddarpariaethau yn cael eu cychwyn maes o law i sicrhau bod Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016 yn dod i rym yn llawn erbyn 1 Ebrill 2018.

Cyfraddau a bandiau

13. Cafodd y cyfraddau a'r bandiau treth ar gyfer y dreth trafodiadau tir eu cyhoeddi yng Nghyllideb amlinellol ddrafft Llywodraeth Cymru 2018-19 ar 3 Hydref 2017⁸ i gynorthwyo'r gwaith o graffu ar benderfyniadau Llywodraeth Cymru am drethi a gwariant. Roedd y cyfraddau a'r bandiau treth hyn yn amodol ar ystyriaeth bellach o unrhyw newidiadau a wneid i dreth dir y dreth stamp yng Nghyllideb Hydref Llywodraeth y DU. Yn dilyn y newidiadau i dreth dir y dreth stamp i brynwyr tro cyntaf, cyhoeddwyd cyfraddau a bandiau newydd ar gyfer eiddo preswyl ar 11 Rhagfyr⁹.
14. Ar gyfer eiddo preswyl, mae gennym chwe band a chyfundrefn dreth raddoledig sy'n golygu na fydd tua 80% o brynwyr tro cyntaf yng Nghymru yn talu treth o gwbl ac y bydd tua 90% o brynwyr tai yng Nghymru naill ai'n talu'r un faint o dreth, neu lai o dreth, nag y byddent yn ei wneud o dan dreth dir y dreth stamp. Mae yna bedair cyfradd ar gyfer eiddo amhreswyl, a thair cyfradd lesio amhreswyl. Gan Gymru y bydd y gyfradd dreth gychwynol isaf yn y DU ar gyfer prynu safleoedd busnes, a bydd busnesau sy'n prynu safle yng Nghymru sy'n costio hyd at £1.1 miliwn un ai ddim yn talu treth o gwbl, neu'n talu llai o dreth nag o dan dreth dir y dreth stamp.
15. Cafodd gwybodaeth am yr ystyriaethau a roddwyd i osod y cyfraddau a'r bandiau ei chynnwys yn yr *Adroddiad ar Bolisi Trethi Cymru*, a gyhoeddwyd law yn llaw â'r Gyllideb amlinellol ddrafft¹⁰. Cafodd y rhagolygon refeniw trethi a gynhwyswyd yn y Gyllideb ddrafft eu cadarnhau gan Brifysgol Bangor, ac mae disgrifiad o fethodoleg y rhagolygon refeniw trethi yn cael ei ddarparu yn ei hadroddiad¹¹. Bydd rhagolygon diwygiedig yn cael eu cyhoeddi gyda'r Gyllideb derfynol ar 19 Rhagfyr a byddant yn cael eu cadarnhau gan Brifysgol Bangor hefyd.
16. Bydd rheoliadau i ddod â chyfraddau a bandiau'r dreth trafodiadau tir i rym yn cael eu gosod gyda'r Memorandwm Esboniadol Cysylltiedig, fydd yn cynnwys Asesiad Effaith Rheoleiddiol, ym mis Ionawr 2018.
17. Ym mis Rhagfyr 2017, ysgrifennodd CThEM i roi gwybod am yr arbedion a fyddai'n deillio o'r ffaith na fyddai treth dir y dreth stamp yn weithredol yng Nghymru bellach; y gost i Lywodraeth Cymru o bontio o'r dreth stamp i dreth dir y dreth stamp; a chost cyflwyno cyfraddau Cymreig y dreth incwm. Mae'r costau hyn yn dal i gael eu trafod.

⁸ Cynigion amlinellol Cyllideb Ddrafft 2018-19:

<http://gov.wales/docs/caecd/publications/171003-budget-narrative-a-cy.pdf>

⁹ <http://gov.wales/about/cabinet/cabinetstatements/2017/lttratesandbands/?lang=cy>

¹⁰ <http://gov.wales/docs/caecd/publications/171003-welsh-tax-policy-report-a-cy.pdf>

¹¹ Prifysgol Bangor (2017) *Gwaith Craffu Annibynnol ar Ragolygon Refeniw Trethi Datganoledig*: <http://gov.wales/docs/caecd/publications/171003-bangor-report-cy.pdf>

Treth gwarediadau tirlenwi

Mae Adran 18 o Ddeddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn galluogi Cynulliad Cenedlaethol Cymru i ddeddfu ar gyfer treth Gymreig ar warediadau tirlenwi. Mae Adran 19 yn diwygio Rhan 3 o Ddeddf Cyllid 1996 i ddiddymu treth dirlenwi y DU mewn perthynas â Chymru.

Mae'r Papur Gorchymyn a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU law yn llaw â Bil Cymru (Mawrth 2014) hefyd yn datgan y byddai'r dreth dirlenwi yn dirwyn i ben o fis Ebrill 2018.

Deddfwriaeth

18. Ar 28 Tachwedd 2016, cyflwynodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol Fil Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) i Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Aeth Bil Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) trwy gamau deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn hanner cyntaf 2017.
19. Wrth i'r Bil fynd drwy'r Cynulliad, cyflwynwyd nifer o welliannau arwyddocaol. Roedd y rhain yn cynnwys cyflwyno adran 91 yn ystod Cyfnod 3. Mae'r adran hon yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi sylw i'r amcan o leihau gwarediadau tirlenwi yng Nghymru wrth arfer eu pwerau a'u dyletswyddau o dan y Ddeddf. Hefyd, yn ystod Cyfnod 2, cyflwynwyd y ddyletswydd i baratoi a chyhoeddi cynllun cymunedau ar gyfer y dreth gwarediadau tirlenwi ac ychwanegwyd Atodlen 1: Deunyddiau Cymwys.
20. Cafodd Deddf Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017 Gydsyniad Brenhinol ar 7 Medi 2017.
21. Cafodd y gorchymyn cychwyn cyntaf ar gyfer y Ddeddf ei wneud ar 24 Medi 2017. Roedd y gorchymyn hwn yn cychwyn darpariaethau penodol ar 18 Hydref 2017. Yn anad dim, roedd y darpariaethau a gychwynwyd yn rhai a oedd yn angenrheidiol i alluogi Gweinidogion Cymru i ddefnyddio eu pwerau gwneud rheoliadau i gyflawni'r canlynol:
 - Pennu cyfraddau trethu ar gyfer y dreth gwarediadau tirlenwi;
 - Sefydlu'r Credyd Ansolfedd Cwsmer;
 - Sefydlu'r gofynion ar gyfer pennu atebolrwydd treth dirwyon gwastraff, gan gynnwys profi colled wrth danio;
 - Addasu rhyddhad;
 - Diwygio Rhestr 3, cynnwys anfoneb tirlenwi.

Mae'r rheoliadau hyn yn ddarostyngedig, yn bennaf, i'r weithdrefn gadarnhaol, a bydd y Cynulliad Cenedlaethol yn eu trafod ac yn pleidleisio arnynt ym mis Ionawr 2018.

22. Roedd y darpariaethau eraill a gychwynwyd yn cynnwys y canlynol:
 - Y ddyletswydd sydd ar Weinidogion Cymru i ddal sylw ar yr amcan i leihau gwarediadau tirlenwi yng Nghymru wrth roi eu pwerau a'u dyletswyddau ar waith o dan y Ddeddf.
23. Roedd darpariaethau eraill a gychwynwyd ar 8 Tachwedd yn cynnwys y canlynol:

- Darpariaethau rhannu gwybodaeth i alluogi Cyfoeth Naturiol Cymru ac awdurdodau lleol i rannu gwybodaeth ag Awdurdod Cyllid Cymru;
- Y ddyletswydd i baratoi a chyhoeddi Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi.

24. Bydd ail orchymyn cychwyn yn cael ei wneud ym mis Ionawr 2018 i roi cychwyn i ddarpariaethau penodol ym mis Ionawr, a bydd gweddill darpariaethau'r Ddeddf yn dod i rym ar 1 Ebrill 2018.

Cyfraddau

25. Cafodd y cyfraddau treth arfaethedig ar gyfer y dreth gwarediadau tirlenwi eu cyhoeddi yng Nghyllideb amlinellol ddrafft Llywodraeth Cymru 2018-19 ar 3 Hydref 2017¹².

26. Mae yna dair cyfradd o drethi – cyfradd is ar gyfer deunyddiau sy'n bodloni'r amodau a bennir yn y Ddeddf, cyfradd safonol ar gyfer pob deunydd arall, a chyfradd gwarediadau anawdurdodedig newydd ar gyfer gwarediadau trethadwy sy'n cael eu gwneud mewn manau heblaw safleoedd tirlenwi awdurdodedig.

27. Cafodd gwybodaeth am yr ystyriaethau a roddwyd i osod cyfraddau'r dreth gwarediadau tirlenwi ei chynnwys yn *Adroddiad ar Bolisi Trethi Cymru*, a gyhoeddwyd law yn llaw â'r Gyllideb amlinellol ddrafft¹³. Cafodd y rhagolygon referniw trethi eu cadarnhau gan Brifysgol Bangor, ac mae disgrifiad o fethodoleg y rhagolygon referniw trethi yn cael ei ddarparu yn ei hadroddiad¹⁴.

28. Bydd rheoliadau i ddod â chyfraddau'r dreth gwarediadau tirlenwi i rym yn cael eu gosod gyda'r Memorandwm Esboniadol cysylltiedig, fydd yn cynnwys Asesiad Effaith Rheoleiddiol, ym mis Ionawr 2018.

29. Ym mis Rhagfyr 2017, ysgrifennodd CThEM i nodi na fyddai unrhyw gost i Lywodraeth Cymru wrth newid o'r dreth dirlenwi i'r dreth gwarediadau tirlenwi. Bydd CThEM yn trosglwyddo'r arbedion y bydd yn eu gwneud trwy beidio â gweinyddu'r dreth dirlenwi yng Nghymru bellach i Lywodraeth Cymru.

Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi

30. Mae cynllun cymunedau y dreth gwarediadau tirlenwi yn cael ei sefydlu i gefnogi prosiectau amgylcheddol a chymunedol mewn ardaloedd y mae gwaredu gwastraff i dirlenwi yn cael effaith arnynt. Bydd y cynllun yn ariannu prosiectau sy'n cefnogi bioamrywiaeth, lleihau gwastraff a gwelliannau amgylcheddol.

31. Er mwyn sicrhau bod cymaint o arian â phosibl yn cyrraedd ein cymunedau, bydd y cynllun yn cael ei ddarparu ar ffurf grant, gyda'r arian yn cael ei ddyrannu i drydydd parti, i'w ddosbarthu'n uniongyrchol i brosiectau.

¹² *Cynigion amlinellol Cyllideb Ddrafft 2018-19*.

<http://gov.wales/docs/caecd/publications/171003-budget-narrative-a-cy.pdf>

¹³ <http://gov.wales/docs/caecd/publications/171003-welsh-tax-policy-report-a-cy.pdf>

¹⁴ Prifysgol Bangor (2017) *Gwaith Craffu Annibynnol ar Ragolygon Referniw Trethi Datganoledig*.
<http://gov.wales/docs/caecd/publications/171003-bangor-report-cy.pdf>

32. Ar 13 Rhagfyr 2016, cafodd papur diweddarau ei gyhoeddi, a oedd yn amlinellu penderfyniadau allweddol a wnaed hyd hynny o ran datblygu'r cynllun, ac yn pennu sut yr ydym yn bwriadu ei siapio. Daeth y cyfnod ymateb i'r papur i ben ar 7 Chwefror 2017, a chafodd crynodeb o'r ymatebion eu cyhoeddi ar wefan Llywodraeth Cymru.
33. Cafodd ymarfer caffael i benodi'r corff dosbarthu i weinyddu'r grant ei gyhoeddi ar 8 Medi, a daeth i ben ar 11 Hydref. Bwriedir penodi ym mis Rhagfyr.
34. Ar 3 Hydref 2017, dyrannodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol £1.5 miliwn y flwyddyn i'r cynllun, am y pedair blynedd nesaf, yn rhan o Gyllideb amlinellol ddrafft 2018-19 Llywodraeth Cymru.

Asesiad parodrwydd

35. Bydd Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru yn mynd ati ar y cyd i asesu pa mor barod yw'r trefniadau i bontio o dreth dir y dreth stamp a'r dreth dirlenwi i'r dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau tirlenwi o 1 Ebrill 2018. Cynhelir yr asesiad hwn ar y cyd o 31 Rhagfyr 2017 ymlaen. Cynhelir cyfarfod o Gyd-bwyllgor y Trysorlysoedd (Swyddogion) yn gynnar yn 2018 i asesu pa mor barod yw'r trefniadau yn unol â'r meini prawf y cytunwyd arnynt, a bydd Gweinidogion yn cyfnewid llythyrau wedi hynny.

Awdurdod Cyllid Cymru

36. Cafodd Awdurdod Cyllid Cymru ei sefydlu ar 18 Hydref 2017. Dyma'r adran Anweinidogol gyntaf i gael ei chreu gan Lywodraeth Cymru, ac mae'n gyfreithiol gyfrifol am gasglu a rheoli trethi datganoledig Cymreig. Cynhaliodd Awdurdod Cyllid Cymru ei gyfarfod bwrdd cyntaf ym mis Hydref, yn ei bencadlys newydd yn Nhrefforest.

Casglu trethi

37. Mae cynnydd sylweddol wedi cael ei wneud yn ystod y flwyddyn ddiwethaf i alluogi Awdurdod Cyllid Cymru i ymsefydlu, ac i fod yn weithredol ac yn barod i gasglu trethi o 1 Ebrill 2018 ymlaen. Bydd cofrestru ar gyfer y dreth gwarediadau tirlenwi a'r dreth trafodiadau tir yn dechrau yn gynnar yn 2018, a hynny er mwyn galluogi trethdalwyr ac asiantwyr i gofrestru eu manylion yn gynnar, gan sicrhau proses drosglwyddo lefn o ran ffeilio a thalu ffurflenni treth o fis Ebrill 2018 ymlaen. Bydd trethdalwyr ac asiantwyr yn gallu cofrestru a ffeilio eu ffurflenni treth ar-lein.
38. Disgwylir mai £6.3m fydd cost lawn rhoi Awdurdod Cyllid Cymru ar waith dros y cyfnod dwy flynedd 2016-17 a 2017-18, gyda chostau gweithredu blynyddol o £6m o 2018-19 ymlaen.

Penodiadau a phobl

39. Cafodd cadeirydd Awdurdod Cyllid Cymru, Kathryn Bishop, ei phenodi ym mis Gorffennaf 2017, a chafodd aelodau'r bwrdd eu penodi ym mis Medi. Cafodd Dyfed Alsop, cyfarwyddwr cyfredol rhaglen Awdurdod Cyllid Cymru, ei benodi'n brif weithredwr cyntaf Awdurdod Cyllid Cymru. Hyd yma, mae'r broses recriwtio wedi bod yn amserol ac yn effeithiol – mae dwy haen uchaf Awdurdod Cyllid Cymru bellach wedi'u sefydlu, yn cynnwys arbenigedd penodol o ran adnoddau dynol, cyllid, y gyfraith, strategaeth, cydymffurfiaeth, gweithrediadau a dadansoddi data. Bydd Awdurdod Cyllid Cymru yn meithrin gallu dwyieithog trwy recriwtio'n allanol ar gyfer ei dîm delio â'r cyhoedd. Mae Awdurdod Cyllid Cymru a Thrysorlys Cymru wedi gweithio'n agos i sicrhau bod gwybodaeth yn cael ei throsglwyddo i'r sefydliad newydd i gefnogi'r gwaith o gyflwyno'r trethi datganoledig.

Rhanddeiliaid a phartneriaid

40. Mae rhanddeiliaid wedi gwirfoddoli i brofi'r systemau trethiant a'r cyfarwyddyd. Bydd y cyfarwyddyd hefyd yn cael ei brofi gan bwyllgorau trethiant perthnasol Cymdeithas y Cyfreithwyr a Sefydliad Siartredig Trethiant. Bydd ymarferwyr ledled y DU (yn cynnwys yr Alban) yn profi'r systemau a'r cyfarwyddyd, fel ei gilydd, a byddant yn cynnwys ymarferwyr a fydd yn gweithio ar hyd y ffin rhwng Cymru a Lloegr. Bydd y cyfarwyddyd ar gyfer cofrestru yn cael ei gyhoeddi yn gynnar yn 2018, a bydd pob cyfarwyddyd wedi cael ei gyhoeddi cyn 1 Ebrill 2018.
41. Mae memoranda cyd-ddealltwriaeth a chytundebau rhannu gwybodaeth yn cael eu datblygu ar y cyd â'r Gofrestrfa Tir, Asiantaeth y Swyddfa Brisió a Chyllid yr Alban.
42. Mae gwaith wedi datblygu gyda CThEM i gadarnhau parodrwydd o ran trafodaethau ynghylch y gallu technegol i drosglwyddo data i CThEM o fis Ebrill 2018 ymlaen. Mae memorandwm cyd-ddealltwriaeth a chytundeb rhannu gwybodaeth rhwng Awdurdod

Cyllid Cymru a CThEM bron â chael eu cwblhau, a byddant yn cynnwys gweithgarwch o ran rhannu data a chyd-gydymffurfiaeth o fis Ebrill 2018 ymlaen.

43. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cael ei enwi mewn is-ddeddfwriaeth Gymreig fel corff y bydd Awdurdod Cyllid Cymru, o bosibl, yn dirprwyo swyddogaethau iddo. Bydd manylion y ddirprwyaeth honno yn cael ei chymeradwyo gan fwrdd Awdurdod Cyllid Cymru.

Treth incwm

Mae Adrannau 8 i 11 o Ddeddf Cymru 2014 yn darparu ar gyfer cyfraddau treth incwm sylfaenol, uwch ac ychwanegol sydd i'w pennu gan y Cynulliad Cenedlaethol trwy benderfyniad, ac yn rhoi diffiniad pellach o ran pwy yw "trethdalwyr Cymru".

Pan gafodd Deddf Cymru 2014 ei deddfu gyntaf, roedd yn gwneud darpariaeth ar gyfer refferendwm a oedd i'w gynnal yng Nghymru ynghylch a ddylai'r darpariaethau treth incwm a bennwyd yn y Ddeddf ddod i rym ai peidio. Yn ddiweddarach, cafodd y darpariaethau hyn mewn perthynas â refferendwm eu dileu gan adran 17 o Ddeddf Cymru 2017¹⁵.

44. Yn dilyn y cytundeb ar y fframwaith cyllidol a'r ddarpariaeth yn Neddf Cymru 2017 a oedd yn dileu'r angen am refferendwm, dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol wrth y Cynulliad Cenedlaethol y byddai Llywodraeth Cymru yn gweithio tuag at gyflwyno cyfraddau treth incwm Cymreig ym mis Ebrill 2019. Mae hyn yn golygu y bydd Cynulliad Cenedlaethol Cymru, o fis Ebrill 2019 ymlaen, yn penderfynu a fydd yn amrywio'r cyfraddau treth incwm sy'n cael eu talu gan drethdalwyr Cymru, neu'n eu cadw ar yr un lefel â'r cyfraddau y mae trethdalwyr Lloegr neu Ogledd Iwerddon yn eu talu¹⁶.
45. Pan fydd cyfraddau treth incwm Cymreig yn cael eu cyflwyno, bydd Llywodraeth y DU yn parhau'n gyfrifol am bron pob agwedd ar dreth incwm, a bydd CThEM yn parhau i gasglu'r dreth yng Nghymru. Mae CThEM wedi cadarnhau y bydd yn gallu cwblhau'r paratodau angenrheidiol mewn pryd i gyflwyno cyfraddau treth incwm Cymreig erbyn mis Ebrill 2019.
46. Er bod y broses o weithredu cyfraddau treth incwm Cymreig yn disgyn ar ysgwyddau CThEM a Llywodraeth y DU, mae gan Lywodraeth Cymru ddiddordeb manwl yn y gwaith hwn. Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid wedi pennu pum blaenoriaeth ar gyfer Cymru, sydd wedi cael eu cydnabod gan Ysgrifennydd Ariannol y Trysorlys.
 - Ymrwymiad gan Weinidogion Llywodraeth y DU ac uwch-swyddogion CThEM i ymgysylltu â Phwyllgor Cyllid y Cynulliad Cenedlaethol;
 - Cytundeb gan CThEM i rannu data treth incwm amserol ac o ansawdd uchel ar gyfer Cymru, fel y gall dadansoddiad gael ei ddarparu i gefnogi'r cyngor o ran pennu cyfraddau treth incwm, fel yr amlinellir yn y fframwaith cyllidol;
 - Cytundeb o ran dull o ymdrin â chydymffurfiaeth â threth incwm, sy'n bodloni anghenion Llywodraeth Cymru a CThEM, fel ei gilydd;
 - Diffiniad eglur a chytundeb o ran costau;
 - Cyfathrebu da â threthdalwyr Cymreig, yn arbennig mewn perthynas â'r Gymraeg.

¹⁵Cafodd Deddf Cymru 2017 Gydsyniad Brenhinol ar 31 Ionawr 2017:
<http://www.legislation.gov.uk/cy/ukpga/2017/4/contents/enacted>

¹⁶Senedd yr Alban sy'n penderfynu ar y cyfraddau treth incwm ar gyfer trethdalwyr yr Alban.

47. Mae bwrdd prosiect traws-lywodraethol, sy'n cynnwys CThEM a swyddogion Llywodraeth Cymru, wedi cael ei sefydlu i reoli'r ddarpariaeth cyn y dyddiad datganoli yn 2019. Mae cyd-weithgor hefyd wedi cael ei sefydlu, sy'n canolbwyntio ar gyfathrebu, yn arbennig o ran nodi pwy yw'r trethdalwyr Cymreig, ac mae iddo ffocws eglur ar y Gymraeg.
48. Bydd costau rhoi'r cyfraddau treth incwm Cymreig ar waith yn cael eu cwblhau gan CThEM. Ym mis Rhagfyr 2017, ysgrifennodd CThEM i nodi mai ei amcangyfrif cynnar, ar sail y profiad o gyflwyno cyfradd treth incwm yr Alban, oedd rhwng £5m a £10m. Mae hyn yn is na'r gost ar gyfer cyfradd treth incwm yr Alban (£20m-£25m yw'r amcangyfrif diweddaraf).
49. Mae'r Adran Gwaith a Phensiynau yn bwriadu gwneud newidiadau i'w systemau i alluogi'r gwaith o gyflwyno cyfraddau treth incwm Cymreig yng Nghymru, a disgwylir y bydd yn gwneud hyn mewn modd trefnus ac effeithiol.
50. Bydd y cyfraddau treth incwm Cymreig, ynghyd â'r rhagolwg, yn ffurfio rhan o'r Gyllideb amlinellol ddrafft ar gyfer 2019-20, a gyhoeddir yn ystod yr hydref 2018. Mae Llywodraeth Cymru wedi addunedu i beidio â chodi'r cyfraddau treth incwm Cymreig yn ystod y Cynulliad presennol.
51. Mae Ysgrifennydd Ariannol y Trysorlys wedi ymrwmo i roi gwybodaeth lawn i'r Cynulliad Cenedlaethol a'r Pwyllgor Cyllid yn ystod y broses weithredu. Mae CThEM wedi penodi ei Gyfarwyddwr Cyffredinol ar gyfer Strategaeth Cwsmeriaid a Chynllunio Trethi fel swyddog cyfrifol ychwanegol ar gyfer y cyfraddau treth incwm Cymreig, a bydd ar gael i ymddangos gerbron y Pwyllgor Cyllid ar gais. Bydd y swyddfa archwilio genedlaethol yn rhoi adroddiad blynyddol i'r Cynulliad Cenedlaethol ar berfformiad CThEM mewn perthynas â'r cyfraddau treth incwm Cymreig.

Y gallu i greu treth Gymreig newydd

Mae Adran 6 o Ddeddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn gallu greu trethi datganoledig newydd trwy Ei Mawrhydi yn gwneud Gorchymyn yn y Cyfrin Gyngor. Ni ellir gwneud argymhelliad i Ei Mawrhydi wneud Gorchymyn yn y Cyfrin Gyngor tan i ddrafft o'r offeryn statudol sy'n cynnwys y Gorchymyn gael ei gyflwyno gerbron dau Dŷ'r Senedd a'r Cynulliad Cenedlaethol. Gallai'r rhain fod yn drethi o'r DU y mae Llywodraeth y DU yn eu datganoli i Gymru, neu'n drethi sydd newydd gael eu creu gan Lywodraeth Cymru.

Mae'r Papur Gorchymyn a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU law yn llaw â Bil Cymru (Mawrth 2014) yn rhoi rhagor o fanylion am sut y byddai cynigion Llywodraeth Cymru ar gyfer trethi newydd, yn y lle cyntaf, yn cael eu hasesu gan Lywodraeth y DU.

52. Ar 4 Gorffennaf 2017, arweiniodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol drafodaeth yn y Cynulliad Cenedlaethol, a oedd yn nodi pwerau Deddf Cymru 2014 i gynnig trethi newydd mewn meysydd o gyfrifoldeb datganoledig, ac yn cydnabod yr angen i brofi'r mecanwaith¹⁷. Ymrwymodd Ysgrifennydd y Cabinet i ymgysylltu â'r cyhoedd, busnesau, arbenigwyr ac academyddion i gyflwyno syniadau ar gyfer y trethi newydd ar gyfer Cymru. Mae'r gwaith hwn yn ffurfio llinyn o gynllun gwaith y polisi trethu a gyhoeddwyd ym mis Mehefin¹⁸.
53. Yn ystod yr haf, bu Llywodraeth Cymru yn ystyried amrediad o syniadau am drethi, gan gynnwys nifer a awgrymwyd gan y cyhoedd yn dilyn trafodaeth yn y Cynulliad Cenedlaethol, ynghyd â'r syniadau a gynigiwyd gan Sefydliad Bevan yn ei adroddiad yn 2016 ar y trethi posibl ar gyfer Cymru¹⁹. Roedd y dadansoddi cychwynnol yn cynnwys ystyried syniadau yn erbyn egwyddorion trethu Llywodraeth Cymru (gweler tud. 4) a nodau'r strategaeth genedlaethol, *Ffyniant i Bawb*.²⁰
54. Ar 3 Hydref, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol restr fer ar gyfer pedwar syniad posibl o ran trethi²¹:
- Treth ar blastig untro;
 - Ardoll i ariannu gofal cymdeithasol;

¹⁷ Roedd y cynnig yn llawn, y cytunwyd arno'n unfrydol, yn cynnwys y canlynol:

1. Nodi bod Deddf Cymru 2014 yn caniatáu i drethi Gymreig newydd gael eu creu.
2. Cydnabod y bydd yn angenrheidiol profi'r agwedd newydd hon ar y peirianwaith datganoli.
3. Croesawu amrywiaeth eang o syniadau posibl ar gyfer defnyddio'r posibilrwydd cyllidol newydd hwn yng Nghymru.

4. Credu y dylai unrhyw drethi newydd gadw at y farn a fynegwyd gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol, a hynny yn ei ddatganiad ariannol a gyhoeddwyd ar 5 Gorffennaf 2016, sef 'ni ddylid cael unrhyw newid er mwyn newid'.

5. Galw ar Lywodraeth Cymru i wneud trefniadau ar gyfer adolygiad annibynnol o unrhyw drethi newydd, gan ei gwblhau o fewn chwe blynedd iddynt gael eu cyflwyno.

[http://www.assembly.wales/cy/bus-](http://www.assembly.wales/cy/bus-home/Pages/rop.aspx?meetingid=4302&language=en&assembly=5&c=Record%20of%20Proceedings&startDt=04/07/2017&endDt=04/07/2017)

[home/Pages/rop.aspx?meetingid=4302&language=en&assembly=5&c=Record%20of%20Proceedings&startDt=04/07/2017&endDt=04/07/2017](http://www.assembly.wales/cy/bus-home/Pages/rop.aspx?meetingid=4302&language=en&assembly=5&c=Record%20of%20Proceedings&startDt=04/07/2017&endDt=04/07/2017)

¹⁸ <http://gov.wales/docs/caecd/publications/170612-workplan-cy.pdf>

¹⁹ Sefydliad Bevan (2016) *Tax for Good: New Taxes for a Better Wales* (Saesneg yn unig):

<https://www.bevanfoundation.org/publications/tax-good-new-taxes-better-wales/>

²⁰ <http://gov.wales/docs/strategies/170919-prosperity-for-all-cy.pdf>

²¹ *Adroddiad ar Bolisi Trethi Cymru*, tudalennau 22-23:

<http://gov.wales/docs/caecd/publications/171003-welsh-tax-policy-report-a-cy.pdf>

- Treth twristiaeth;
- Treth tir gwag.

55. Yn dilyn ystyriaeth bellach o'r dystiolaeth, ynghyd â thrafodaeth â rhanddeiliaid yn ystod yr ychydig fisoedd nesaf, bydd Ysgrifennydd y Cabinet yn ysgrifennu at Lywodraeth Cymru yn gynnar yn 2018 i gyflwyno un o'r cynigion, yn rhan o'r broses o brofi mecanwaith Deddf Cymru.

Benthyca

Mae adran 20 o Ddeddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn galluogi Gweinidogion Cymru i fenthyca hyd at £500 miliwn i reoli llif arian (i liniaru amrywiadau mewn derbynebaw treth ac i fynd i'r afael â diffyg cyfatebiaeth dros dro rhwng treth a gwariant) ac, yn amodol ar gymeradwyaeth Trysorlys ei Mawrhydi, hyd at gyfanswm o £500 miliwn ar gyfer gwariant cyfalaf. Bydd y pwerau benthyca newydd yn dod i rym trwy Orchymyn Cychwyn gan y Trysorlys, a hynny ochr yn ochr â datganoli treth dir y dreth stamp a'r dreth dirlenwi (a gynllunnir ar gyfer Ebrill 2018).

Bydd cychwyn ar Adran 21 o Ddeddf Cymru 2014 yn diddymu pwerau benthyca (mwy cyfyngedig) Atodlen 3 i Ddeddf Awdurdod Datblygu Cymru 1975, sydd wedi'u rhoi i Weinidogion Cymru.

Mae'r Papur Gorchymyn a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU law yn llaw â Bil Cymru (Mawrth 2014) hefyd yn datgan:

Benthyca Cyfalaf

- O fewn y trothwy o £500 miliwn ar gyfer benthyca cyfalaf, gall Llywodraeth Cymru fenthyca hyd at £125 miliwn y flwyddyn;
- Gellir benthyca o'r Gronfa Benthyciadau Cenedlaethol (trwy Lywodraeth y DU) neu o fanciau masnachol yn unig;
- Nes i'r pwerau benthyca cyfalaf newydd ddod i rym (a gynllunnir ar gyfer Ebrill 2018), gall Llywodraeth Cymru fenthyca o dan Atodlen 3 i Ddeddf Awdurdod Datblygu Cymru 1975 er mwyn ariannu gwelliannau i'r M4 yn Ne-ddwyrain Cymru;
- Bydd Llywodraeth y DU yn adolygu terfyn uchaf benthyca cyfalaf Llywodraeth Cymru yn ystod pob Adolygiad o Wariant, a hynny yng ngoleuni amgylchiadau economaidd a chyllidol, a lefel y trethiant datganoledig.

Benthyca Refeniw

- O fewn y terfyn o £500 miliwn ar gyfer benthyca refeniw, gall Llywodraeth Cymru fenthyca hyd at £200 miliwn y flwyddyn;
- Bydd cronfa wrth gefn newydd yn cynorthwyo Llywodraeth Cymru i reoli ansefydlogrwydd trwy ddarparu ffordd o arbed 'refeniw dros ben' (er enghraifft, derbynebaw treth sy'n uwch na'r disgwyl) – yr alwad gyntaf ar refeniw dros ben fydd ad-dalu unrhyw arian sydd wedi'i fenthyca ar hyn o bryd, ac ar ôl hynny, gallai unrhyw arian sy'n weddill gael ei dalu i mewn i gronfa wrth gefn neu ei ddefnyddio i ariannu gwariant cyhoeddus ychwanegol ar fater datganoledig.

Benthyca cyfalaf

56. O dan Ddeddf Cymru 2017²², ac yn unol â chytundeb y fframwaith cyllidol, bydd terfyn Llywodraeth Cymru ar gyfer benthyca cyfalaf yn cynyddu o £500 miliwn i £1 biliwn. Bydd y cynnydd hwn yn cael effaith o fis Ebrill 2018 ymlaen, pan fydd y trethi datganoledig Cymreig – y dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau tirlenwi – yn

²²Cafodd Deddf Cymru 2017 Gydsyniad Brenhinol ar 31 Ionawr 2017.
<http://www.legislation.gov.uk/cy/ukpga/2017/4/contents/enacted>

cael eu cyflwyno. O dan y fframwaith cyllidol, bydd y terfyn benthycy cyfalaf blynyddol yn cynyddu o £125 miliwn i £150 miliwn pan fydd y cyfraddau treth incwm Cymreig yn cael eu cyflwyno ym mis Ebrill 2019.

57. Mae Llywodraeth Cymru'n bwriadu gwneud defnydd o hyd at £375 miliwn o fenthycy cyfalaf yn ystod y tair blynedd nesaf (£125 miliwn ym mhob blwyddyn). Mae'r £50 miliwn sy'n weddill (£25 miliwn y flwyddyn ar gyfer 2019-20 a 2020-21) yn cael ei gadw wrth gefn.
58. Byddir yn rhoi ystyriaeth ofalus i'r defnydd o fenthycy cynlluniedig yn ystod pob cyfnod cyllideb, a dim ond pan fydd pob ffynhonnell gonfensiynol, ratach o gyllid cyfalaf sydd ar gael wedi cael ei disbyddu, y byddir yn gwneud defnydd ohono.
59. Mae'r ffocws cychwynnol wedi bod ar weithredu'r pwerau benthycy, felly nid oes cais ffurfiol wedi ei wneud i ysgogi'r pwerau sy'n gysylltiedig â Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi bondiau i godi arian marchnad²³.

Benthycy referniw a Chronfa Wrth Gefn Cymru

60. Oherwydd methodoleg y gwrthbwyssiad i'r grant bloc y cytunwyd arni ar gyfer treth incwm, yn rhan o'r fframwaith cyllidol, mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i'r terfyn benthycy referniw o £500 miliwn a ddarperir gan Ddeddf Cymru 2014 fod yn ddigonol i gwmpasu anwadaliadau yn y ffrwd gyllid sy'n deillio o bwerau trethu datganoledig.
61. Fel y cytunwyd arno yn y fframwaith cyllidol, bydd Cronfa Wrth Gefn Cymru newydd yn cael ei chyflwyno o fis Ebrill 2018 ymlaen. Bydd hyn yn galluogi i adnoddau heb eu disbyddu o dderbynebau treth a'r grant bloc gael eu storio ar gyfer y dyfodol. Bydd cronfa wrth gefn Cymru yn cael ei chapio ar £350 miliwn, a bydd y gallu i dynnu arian i lawr yn cael ei gyfyngu i £125 miliwn ar gyfer gwariant referniw, a £50 miliwn ar gyfer gwariant cyfalaf. Ni fydd yna unrhyw derfyn blynyddol ar daliadau i'r gronfa wrth gefn.
62. Fel rhan o'r addasiad a wnaed er mwyn datganoli cyfraddau annomestig yn llwyr i Gymru (Ebrill 2015), bydd Llywodraeth y DU yn ychwanegu £98.5 miliwn at Gronfa Wrth Gefn Cymru. Bydd Llywodraeth Cymru yn gallu ychwanegu unrhyw danwariant o 2017-18 (hyd at derfyn o £251.5 miliwn) i'r gronfa wrth gefn.

²³ O ganlyniad i drafodaethau rhynglywodraethol a thrawsbleidiol, cytunodd Llywodraeth y DU i estyn pwerau benthycy Llywodraeth Cymru i gynnwys cyhoeddi bondiau: Papur Gorchymyn *Pwerau at bwrpas: Tuag at setliad datganoli sy'n para i Gymru* (Cm 9020), 27 Chwefror 2015, pennod 4, t. 51: <https://www.gov.uk/government/publications/powers-for-a-purpose-towards-a-lasting-devolution-settlement-for-wales.cy>

Gweithdrefnau cyllidebol

Mae Adran 22 o Ddeddf Cymru 2014, sy'n diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006, yn galluogi'r Cynulliad i ddeddfu ar gyfer ei weithdrefnau cyllidebol ei hun.

63. Nid oes angen adroddiad ar gynnydd tuag at sefydlu gweithdrefnau cyllidebol newydd ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol o dan Ddeddf Cymru 2014; fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru yn ystyried ei bod yn briodol adolygu cynnydd.
64. Ar 21 Mehefin 2017, cytunodd Cynulliad Cenedlaethol Cymru i ddiwygiadau i'w Reolau Sefydlog er mwyn rhoi proses newydd o graffu ar gyllidebau ar waith. Yn ychwanegol, cytunwyd ar brotocol cyllidebu, a oedd yn pennu manylion pellach o ran y broses ddiwygio. Cafodd Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018-19, a gyhoeddwyd mewn dau gam ar 3 a 24 Hydref, ei gosod o dan y gweithdrefnau newydd hyn, a chraffwyd arni.
65. Mae Deddf Cymru 2014 yn darparu ar gyfer datganoli pwerau sy'n ymwneud â rheolaeth ariannol, cyfrifon ac archwilio. Mae hyn yn galluogi Llywodraeth Cymru a'r Cynulliad Cenedlaethol i ddatblygu a chyflwyno deddfwriaeth gynhwysfawr ar gyfer fframwaith ariannol Cymru, sy'n ymgorffori trefniadau cyllidebol ac atebolrwydd.
66. Mae gwelliannau pellach yn cynnwys cysoni cynnig cyllidebol a chyfrifon cyfunol Llywodraeth Cymru â ffin gyllidebol Trysorlys ei Mawrhydi. Mae dull gweithredu fesul cam wedi cael ei fabwysiadu ar gyfer rhoi'r broses gysoni ar waith. Gosodwyd Gorchymyn Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (Cynigion Cyllidebol a Chyrff Dynodedig) 2017 ar 28 Medi 2017; roedd y ddeddf yn dynodi ymddiriedolaethau iechyd yng Nghymru a phump o is-gwmnïau Llywodraeth Cymru, gan gwblhau ail gam yr ymarfer hwn.
67. Bydd cyfnod nesaf y gwaith alinio yn ystyried pob un o gyrff eraill Llywodraeth Cymru a ddosberthir gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol i Sector y Llywodraeth Ganolog.

Gwaith craffu annibynnol ar ragolygon refeniw trethi

68. Yn dilyn ymarfer caffael, cafodd Ysgol Fusnes Prifysgol Bangor ei chontractio i ymgymryd â gwaith craffu annibynnol ar ragolygon refeniw trethi Llywodraeth Cymru, sydd i'w cynnwys yng Nghyllideb 2018-19. Cafodd adroddiad y brifysgol, a oedd yn cadarnhau rhagolygon Llywodraeth Cymru, ei gyhoeddi law yn llaw â'r Gyllideb amlinellol ddrafft ar 3 Hydref.
69. Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid yn ystyried yr opsiynau mwy hirdymor ar gyfer llunio rhagolygon refeniw trethi yn annibynnol, gan gynnwys rôl ar gyfer y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol (OBR).

Addasiad grant bloc ar gyfer trethi Cymru

70. Yn rhan o'r fframwaith cyllidol, cytunwyd ar y methodolegau ar gyfer addasu grant bloc Cymru yn dilyn datganoli pwerau trethu. Bydd yr addasiad ar gyfer 2018-19, mewn ymateb i gyflwyno'r dreth trafodiadau tir a'r dreth gwarediadau tirlenwi, a diwedd treth dir y dreth stamp a'r dreth dirlenwi yng Nghymru, yn cael ei gyfrifo ar sail

Rhagolwg Economaidd a Chyllidol Tachwedd 2017 y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol. Mae Llywodraeth y DU wedi ymrwmo i gyhoeddi'r manylion erbyn diwedd y flwyddyn. Mae trafodaethau'n parhau rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU o ran i ba raddau y dylai'r addasiad hwn ganiatáu ar gyfer effaith ymddygiadol rhagbrynu²⁴.

²⁴ Mae hon yn effaith untro, lle bydd pryniannau yn cael eu dwyn ymlaen yn fwriadol fel y gellir eu cwblhau o dan y system dreth sy'n bodoli. Roedd y cytundeb ar fframwaith cyllidol Llywodraeth yr Alban yn gynnar yn 2016 yn cynnwys diwygiad penodol i'r addasiad grant bloc ar gyfer treth yr Alban sy'n cyfateb i'r dreth trafodiadau tir (sef y dreth trafodiadau tir ac adeiladau), er mwyn rhoi ystyriaeth i ragbrynu.

Atodiad 1: Ymgysylltu

Y Grŵp Cyngori ar Drethi

Mae'r Grŵp Cyngori ar Drethi yn darparu cyngor i Weinidogion Cymru ar bolisi trethi a systemau gweinyddu trethi, ac mae'n ystyried yr effaith y gall polisiau newydd ei chael ar bobl Cymru. Mae ei aelodaeth yn cynrychioli amrywiaeth eang o safbwyntiau ac arbenigeddau, er mwyn sicrhau bod anghenion pobl Cymru yn cael eu cynrychioli ar y lefel uchaf.

Mae'r grŵp yn cael ei gadeirio gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid, ac yn cwrdd deirgwaith y flwyddyn.

Cylch Gwaith

- Darparu cyngor a chymorth o ran datblygu polisi trethi a systemau gweinyddu trethi yng Nghymru;
- Rhoi cyngor ar effaith ehangach polisi trethi Cymru ar randdeiliaid, ac ar economi a gwead cymdeithasol Cymru;
- Helpu i wella cyfathrebu ar draws amrywiaeth o randdeiliaid mewn perthynas â pholisi trethi a systemau gweinyddu trethi, er mwyn cyfrannu'n well at ymgynghoriadau Llywodraeth Cymru ynghylch trethi a deddfwriaeth trethi.

*Aelodau*²⁵

Andrew Evans, Geldards LLP

Frank Haskew, Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr

Y Cynghorydd Anthony Hunt, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Janet Jones, Ffederasiwn y Busnesau Bach

Robert Lloyd Griffiths, Sefydliad y Cyfarwyddwyr

Martin Mansfield, TUC Cymru

Ruth Marks, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

David Phillips, Y Sefydliad Astudiaethau Cyllid

Kay Powell, Cymdeithas y Cyfreithwyr

Ian Price, CBI Cymru

Leighton Reed, Broomfield & Alexander Ltd, yn cynrychioli Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr

Dr Victoria Winckler, Sefydliad Bevan

Mae rhagor o wybodaeth am y Grŵp Cyngori ar Drethi ar gael yn:

<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/tax-policy-framework/tax-advisory-group/?lang=cy>

Y Fforwm Trethi

Mae'r Fforwm Trethi yn ymgysylltu â phroffesiynau a sefydliadau cynrychioladol ynghylch polisi trethi a systemau gweinyddu trethi. Mae'n darparu sgwrs ddwyffordd â gweithwyr treth proffesiynol am ddatblygu polisi a deddfwriaeth trethi yng Nghymru. Mae'n cwrdd o leiaf ddwywaith y flwyddyn.

Mae'r Fforwm Trethi yn cael ei gadeirio gan brif weithredwr Awdurdod Cyllid Cymru.

²⁵ Aelodaeth ym mis Tachwedd 2017.

Cylch Gwaith

- Trafod, hysbysu a rhoi adborth mewn perthynas â'r dull o roi datganoli trethi ar waith yng Nghymru;
- Darparu cyngor a chymorth mewn perthynas â chyfathrebu ar ddatblygiad polisi trethi a systemau gweinyddu trethi yng Nghymru;
- Rhoi cyngor ar effaith ehangach trethi Cymru a pholisi trethi Cymru ar randdeiliaid yng Nghymru;
- Gweithio gydag Awdurdod Cyllid Cymru i alluogi cyfathrebu ledled rhwydweithiau sefydledig allweddol mewn perthynas â systemau gweinyddu trethi.

Aelodau

Daw'r aelodaeth o'r proffesiynau a'r sefydliadau hynny y bydd newidiadau o ran gweinyddu trethi yn effeithio'n uniongyrchol arnynt. Mae'r aelodau sy'n bresennol yn amrywio o gyfarfod i gyfarfod, ac yn cynnwys cynrychiolwyr o fyd busnes, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector. Mae'r rheiny sydd wedi bod i'r cyfarfodydd hyd yn hyn yn cynrychioli'r canlynol:

Cymdeithas y Cyfrifwyr Ardystiedig Siartredig
Cymdeithas Technegwyr Trethiant
Ysgol y Gyfraith Bangor
Cyngor Caerdydd
Ysgol y Gyfraith Caerdydd
Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth
Sefydliad Siartredig Trethiant
Cyngor Conwy
Cymdeithas y Tirfeddianwyr
Cymdeithas Tir a Busnesau Cefn Gwlad Cyfyngedig
Cyngor Gwynedd
Ffederasiwn y Busnesau Bach
Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi
Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr
Y Gofrestrfa Tir
Cymdeithas Cyfreithwyr Lloegr a Chymru
Y Swyddfa Symleiddio Treth
Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig Cymru
Asiantaeth y Swyddfa Brisio
Swyddfa Archwilio Cymru
Uned Partneriaid Cymdeithasol Cymru
Ymddiriedolaethau Natur Cymru
Coed Cadw
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

Mae rhagor o wybodaeth am y Fforwm Trethi ar gael yma:

<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/tax-policy-framework/tax-forum/?lang=cy>

Ffyrdd eraill o gadw mewn cysylltiad

Y cyfryngau cymdeithasol

Mae datganoli trethi yng Nghymru yn cael ei hyrwyddo ar y cyfryngau cymdeithasol trwy gyfrif Twitter Trysorlys Cymru @TrysorlysCymru: <https://twitter.com/TrysorlysCymru>

Mae amrywiaeth o offer cyfathrebu, gan gynnwys infograffeg, cardiau Twitter, SurveyMonkey a doopoll, yn cael eu defnyddio i gyfathrebu ac ymgysylltu â rhanddeiliaid.

Cylchlythyr

Mae cylchlythyr Trysorlys Cymru, a gyhoeddir bob dau neu dri mis, yn darparu diweddariadau byr am gynnydd, ynghyd â chysylltiadau i wybodaeth bellach.

Gall tanysgrifwyr newydd gofrestru yma:

https://public.govdelivery.com/accounts/UKWALES_CY/subscriber/new?topic_id=UKWALES_CY_45

Gwefan

Mae tudalennau Trysorlys Cymru ar wefan Llywodraeth Cymru yn cynnig gwybodaeth bellach am ddatganoli trethi yng Nghymru, yn cynnwys cyhoeddiadau i'w gweld neu i'w lawrlwytho – yn gyhoeddiadau ffurfiol ac offer cyfathrebu, er enghraifft taflenni ffeithiau a thafleini.

Atodiad 2: Rhagor o wybodaeth

Mae amrywiaeth o wybodaeth bellach am ddatganoli trethi i Gymru ar gael ar y Rhynggrwyd.

Cefndir

Y Comisiwn Annibynnol ar Ariannu a Chyllid i Gymru (Comisiwn Holtham)

Sefydlwyd y Comisiwn gan Lywodraeth Cymru i ystyried y dull ariannu yng Nghymru a sut y gellid ei wella, gan gynnwys yr achos dros ddatganoli pwerau trethu a benthyca. Cyhoeddodd y Comisiwn ddau adroddiad gydag argymhellion (2009 a 2010). Mae'r rhain, ynghyd â deunyddiau eraill a gyhoeddwyd gan y Comisiwn i'w cael yma:
<http://gov.wales/funding/fiscal-reform/framework/reports/?lang=cy>

Y Comisiwn ar Ddatganoli yng Nghymru (Comisiwn Silk)

Cafodd Comisiwn Llywodraeth y DU y dasg o ystyried trefniadau ariannol a chyfansoddiadol Cymru. Rhoddodd ei adroddiad cyntaf (2012) sylw i'r achos dros ddatganoli pwerau trethu a benthyca, yn ogystal ag i newidiadau cyfansoddiadol perthnasol:
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140605075134/http://commissionondevolution.inwales.independent.gov.uk/cy/>

Llywodraeth Cymru a'r Cynulliad Cenedlaethol

Ymgynghoriadau

Casglu a rheoli trethi datganoledig, gan gynnwys crynodeb o'r ymatebion:
<http://gov.wales/betaconsultations/finance/devolved-taxes/?lang=cy>

Y dreth trafodiadau tir, gan gynnwys crynodeb o'r ymatebion:
<http://gov.wales/betaconsultations/finance/land-transaction-tax/?lang=cy>

Y dreth gwarediadau tirlenwi, gan gynnwys crynodeb o'r ymatebion:
<http://gov.wales/betaconsultations/finance/land-transaction-tax/?lang=cy>

Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016

Mae'r Ddeddf hon yn rhoi fframwaith cyfreithiol ar waith ar gyfer casglu a rheoli trethi datganoledig yng Nghymru, gan gynnwys sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru:
<http://www.legislation.gov.uk/cy/anaw/2016/6/contents/enacted>

Deddf Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru) 2017

Mae'r Ddeddf hon yn darparu ar gyfer cyflwyno treth trafodiadau tir o fis Ebrill 2018 ymlaen, ac yn cynnwys mesurau i fynd i'r afael ag osgoi trethi datganoledig:
<http://www.legislation.gov.uk/cy/anaw/2017/1/contents>

Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017

Mae'r Ddeddf hon yn darparu ar gyfer cyflwyno treth gwarediadau tirlenwi o fis Ebrill 2018 ymlaen:

<http://www.legislation.gov.uk/cy/anaw/2017/3/contents/enacted>

Llywodraeth a Senedd y DU

Deddf Cymru 2014

Deddfwriaeth y DU yn paratoi'r ffordd ar gyfer datganoli pwerau trethu a benthyca:

<http://www.legislation.gov.uk/cy/ukpga/2014/29/contents/enacted>

Papur Gorchymyn Bil Cymru 2014

Cafodd rhai agweddau ar y trefniadau ar gyfer datganoli pwerau trethu a benthyca (megis dyddiadau targed, mynediad cynnar i fenthyca a'r ffordd o ymdrin â chreu trethi datganoledig newydd) eu hegluro ym Mhapur Gorchymyn Llywodraeth y DU: *Bil Cymru: atebolrwydd a grymuso ariannol*, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2014:

<https://www.gov.uk/government/publications/wales-bill>

Papur Gorchymyn: Pwerau at bwrpas: Tuag at setliad datganoli sy'n para i Gymru

Roedd hwn, a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2015, yn golygu bod Llywodraeth y DU yn ymrwymo i gyflwyno cyllid gwaelodol o ran lefel y cyllid cymharol y mae'n ei ddarparu i Lywodraeth Cymru; i ystyried yr achos a'r opsiynau ar gyfer datganoli rhagor o bwerau i'r Cynulliad dros Doll Teithwyr Awyr; ac i alluogi Llywodraeth Cymru i gyhoeddi bondiau:

<https://www.gov.uk/government/publications/powers-for-a-purpose-towards-a-lasting-devolution-settlement-for-wales.cy>

Fframwaith cyllidol Llywodraeth Cymru

Mae hwn, a gyhoeddwyd ar 19 Rhagfyr 2016, yn disgrifio'r trefniadau cyllido i gefnogi'r broses o weithredu'r darpariaethau cyllidol yn Neddf Cymru 2014 a Deddf Cymru 2017.

<http://gov.wales/docs/caecd/publications/161219-fiscal-agreement-cy.pdf>

Deddf Cymru 2017

Roedd Deddf Cymru 2017, a oedd yn dileu'r gofyniad am refferendwm ar gyfraddau treth incwm Cymreig, ac yn cynyddu'r terfyn benthyca cyfalaf ar gyfer Llywodraeth Cymru, wedi cael Cydsyniad Brenhinol ar 31 Ionawr 2017:

<http://www.legislation.gov.uk/cy/ukpga/2017/4/contents/enacted>

Atodiad 3: Acronymau a ddefnyddir yn yr adroddiad hwn

CThem Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi